

Overweging

Lieddag Eindhoven zaterdag 29 oktober 2011

De Joodse najaarsfeesten, die het nieuwe jaar inluiden, eindigen met Simchat Thora, Vreugde om de Thora. De lezing uit de Thora, de vijf boeken van Mozes, wordt dan voltooid om weer van voren af aan te beginnen. ‘Bruidegom van de Thora’ - zo wordt de lezer genoemd die is uitverkoren om de laatste regels van het boek Deuteronomium te spellen. Over Mozes die stierf aan de mond van God. Daarin blies hij zijn laatste adem. De bruidegom van de Thora bevestigt, uit naam van de gemeente, van Israël, het verbond met de Thora, alsof het om een bruiloft gaat. Na de lezing worden de Thorarollen teruggerold en weer opengerold bij het begin - want de Thora kent geen einde en is altijd weer nieuw. Zoals een psalm het zegt (119:96):

Niets voltooid, of ik zie: het is eindig.

Uw woord verwijdt zich - onbegrensd.

Dan wordt het begin van Genesis gelezen: ‘In den beginne schiep God de hemel en de aarde’ - alsof het de eerste keer is.

In den beginne schiep God de hemel en de aarde,

de aarde was woest en leeg,

duisternis over de oervloed -

de adem van God scheerde over de wateren.

God sprak: Er zij licht.

Er was licht.

In de woestlege duisternis wordt licht gesproken. ‘Licht’ is de spiritualiteit van de bijbel. Leven in licht, niet in duisternis. En als je leeft in duisternis, uitzien naar licht.

Duisternis is de ijzeren wet van deze wereld. Hoe mensen over de kling worden gejaagd, verdwijnen in massagraven, hun namen uitgewist. Dat gebeurt op kleine en op grote schaal.

We horen erover als we naar het journaal kijken, zien de beelden, we lezen erover in de krant - niet te bevatten wat er allemaal gebeurt. Geen spoor van licht. Over ons heen daalt een zwarte wolk. Hoe daarmee om te gaan? We weten het niet. We zijn radeloos, uiten klaagzangen, willen oplossingen, verlangen vurig naar een andere wereld.

Vurig verlangen naar een andere wereld is de spiritualiteit van de bijbel. Zoeken naar sporen van licht. Maar aan dat verlangen gaat een diagnose vooraf, over hoe het met deze wereld gesteld is. Volgens Jeremia, de profeet, luidt die diagnose: 'Ik zag het land en zie: het was woest en leeg.' De bergen, zij beven; de heuvels, zij schudden; geen mensen meer in het land - verdwenen, allemaal, weggevoerd naar onbekend gebied (Jeremia 4:23-27). Geen leven meer, geen menswaardig bestaan.

Er bestaat een spiritualiteit die draait om het eigen 'ik'. Om geluk te vinden in de eigen, beperkte context. Daar is de bijbel niet gelukkig mee. Zij zoekt naar een spiritualiteit van de ander, de onbekende, die ook nog eens ongelegen komt. Wat doe je, als die daar op je stoep staat, onaangekondigd, en vraagt om brood en water?

Beginnen met wat nooit eindigt en daarom telkens weer begonnen kan worden - dat is onze opdracht. Het is de strekking van het bijbelse scheppingsverhaal en van heel de bijbel dat het werk van de zesde dag, mensheid op aarde, op schrift wel, maar in de praktijk van het leven niet is voltooid. Het einde van het scheppingswerk is nog niet in zicht. Schepping is het begin van de geschiedenis - geen geschiedenis zonder steeds opnieuw schepping. De chaos van vóór het begin, dat oer-monster, is niet getemd, maar steekt telkens weer zijn vele koppen op.

De Joods-Duitse wijsgeer Ernst Bloch (1885-1977) schrijft aan het slot van zijn boek *Das Prinzip Hoffnung*: 'De mens leeft nog overal in de voorgeschiedenis, ja alles staat nog vóór de schepping van een rechtvaardige wereld.'